глобальної економіки, глобального етосу і світопорядку. Змістом альтернативного проекту виступає символічний капітал культури – феномен глобальної культури, що вникла у процесі інформаційної революції і отримала пояснення в руслі цивілізаційної геополітики. Символічний капітал культури отримує вираження у тезі про культурні переваги будь-якої цивілізації чи держави над іншими [11,с.239-258].

В якості перспектив подальших наукових досліджень можна виділити наступні напрямки роботи:

- аналіз глобалізаційних процесів з точки зору культурологічного аналізу;
- соціокультурна динаміка глобалізації;
- глобальна культура і глобальна «експансія».

Список використаних джерел

1. Глобалистика: Энциклопедия / Гл. редакторы: И.И.Мазур, А.Н.Чумаков; Центр научных и прикладних программ «ДИАЛОГ». – М.: ОАО Издательство «Радуга», 2003. – 1328 с.

2. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри / В.Г.Воронкова. – Монографія.-Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010.- 272 с.

3. Воронкова В.Г. Деконструкція гуманізму в умовах постмодерністської глобалізації / В.Г.Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії:збірник наукових праць. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2010.- Вип. 40 – С.14-35.

4. Бех В.П. Соціальний організм країни / В.П. Бех. – Запоріжжя: ЗДУ, 1999.- 306 с.

5. Синергетическая парадигма. Когнитивно-коммуникативные стратегии современного научного познания. – М.: Прогресс-Традиция, 2004.- с.90.

6. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф.Лиотар. – Спб: Алетейя, 1998. – 160 с.

7. Хабермас Ю. Модерное сознание времени и его потребность в самоудовлетворении / Ю.Хабермас // Философские науки. – 1997. – №2. – С. 46-54.

8. Козловски П. Культура постмодерна: Общественно–культурные последствия технического развития / П.Козловски. – М.: Республика,1997. – 240 с.

9. Князева Е.Н. Сложные системы и нелинейная динамика / Е.Н.Князева // Вопросы философии. – 1998. – № 4. – С. 138-143.

10. Lyotard J.L. The postmodern condition: A report on Knowledge / Lyotard J.L. – Manchester, 1989. – 189 p.

11. Лукьянец В.С. Постмодернистское мышление – мышление XXI века? / В.С.Лукьянец // Totallogy. – К.: ЦГО НАНУ, 1995. – С. 239-258.

Мельник В.В. Формирование постмодернистской цивилизации как результат развития волн глобализации и глобальной истории

Дается анализ постмодернистского этапа цивилизации, который формируется в результате волн глобализации и глобальной истории; отмечается, что волны глобализации и глобальной истории детерминированы глобальной трансформацией современных экономических процессов; определяются подходы относительно этапов развития экономической и культурной глобализпации, в результате чего формируются геоцивилизации как носители символического капитала культуры, которые создают многоликую мировую цивилизацию.

Ключевые слова: *волны глобализации, глобальная история, постмодернистская глобализация, экономическая глобализация, культурная глобализация, геоцивилизация, этнонациональная цивилизация*

Melnik, V.V. Formation of postmodern civilization as a result of development of the waves of globalization and global history

In this article the postmodern stage of civilization, which is formed as a result of the waves of globalization and global history, is analyzed; it is noted that the waves of globalization and global history are determined by global transformation of the modern economic processes; approaches to the stages of development of economic and cultural globalization are defined, and as a result geo-civilizations are formed as bearers of symbolical capital of culture creating a multifarious world civilization.

Key words: *globalization waves, global history, postmodern globalization, economic globalization, cultural globalization, geo-civilization, ethno-national civilization.*

УДК 316.334.5

Акопян В.Г.

Екологічний аспект стратегії сталого людського розвитку

Екологічний аспект життєтворчості особистості розглядається крізь призму стратегії сталого людського розвитку.

Ключові слова: глобалізація, розвиток, сталий розвиток, навколишнє середовище, екологічна діяльність.

Бурхливий розвиток науки, техніки, виробництва в умовах глобалізації та інформаційних революцій вкрай загострює екологічні аспекти життєтворчості особистості. Екологічна безпека нині розглядається як одна з головних норм цивілізаційного способу життя. Досягненню цього підпорядковані пошуки оптимальних моделей життєтворчості не тільки на поточний день, але й у віддаленій перспективі. Досвід цивілізованих, успішних, розвинених країн світу показує, що такою модель є модель сталого (стійкого) людського розвитку.

Водночас розгляд наукових досліджень сталого розвитку дозволяє стверджувати, що його концепція побудована на декількох принципах [1;2].

По-перше, це принцип, розроблений на важливій міжнародній зустрічі експертів в Італії (Белладжіо, 2000 р.), – «Керівні бачення і цілі». Принцип цей означає, що оцінка прогресу щодо сталого розвитку повинна базуватись на ясному баченні цього курсу і цілях, що визначають це бачення.

Концепція сталого розвитку пов'язує, об'єднує людей з навколишнім світом. А це зокрема означає: оцінка прогресу щодо сталого розвитку передбачає, що необхідну інформацію треба збирати й аналізувати – і про людей, і про навколишнє середовище. Ці системи характеризуються існуванням ієрархічної структури, де одні складові містяться в інших. У такій ситуації великого значення набувають процеси комунікації і контролю, які мають сприяти адаптації різних елементів. Для того щоб оцінити стан такої адаптації і перспектив, потрібні індикатори або аналогічні методи вимірювання. Треба мати на увазі, що загальна життєздатність не може бути визначена за допомогою незалежного аналізу частин. Заходи ж для того, щоб пристосувати систему, можуть бути ефективними, якщо розглядається інтегрований набір чинників, які впливають на систему.

Все це означає, що оцінка прогресу щодо сталого розвитку справа дуже складна своєю комплексністю, багатофакторністю, які обов'язково треба враховувати. Сталий розвиток містить багато таких взаємин між окремими частинами, процесами, чинниками, які буває важко збагнути.

Принцип другий – «Холістична перспектива» (перспектива загальності). Цей принцип передбачає, що оцінка прогресу щодо сталого розвитку має:

– включати огляд як усієї системи, так і її частин;

– розглядати життєдіяльність соціальної, екологічної і економічної підсистем, їх стан, а також напрямок і рівень змін їх складових і взаємодію між ними як єдність;

– розглядати як позитивні, так і негативні наслідки людської і екологічної систем як у грошових, так і в не грошових вимірах.

Холістична перспектива потребує оцінки ролі людей і навколишньої екосистеми, як позитивних, так і негативних наслідків людської діяльності. Це передбачає розгляд повного життєвого циклу з повною оцінкою вартості діяльності не тільки людей, а й екосистем [3].

Принцип третій – «Суттєві елементи». Оцінка прогресу сталого розвитку відповідно до цього принципу розглядає:

– рівність і нерівність у сучасному суспільстві, а також між нинішнім і майбутнім поколіннями, маючи на увазі занепокоєння щодо використання ресурсів, надспоживання, бідності, права людини, доступ до послуг тощо;

– екологічні умови, які б сприяли захисту життя;

– економічний розвиток, а також неринкові види діяльності, які сприяють соціальному добробуту.

Часова різниця між людським чинником і екосистемним є одним з найважливіших викликів, який треба подолати, якщо ви хочете перевести сталий розвиток з теорії у практику. Треба враховувати, що природа, характер людської діяльності зараз така, що дії в одному місці можуть мати наслідки для людей і екосистем, які перебувають далеко від цього місця. Тут суттєву роль відіграють міжнародна торгівля, інвестиції, міжнародна допомога щодо проблем забруднення повітря, води, ґрунту. Тобто йдеться про необачливу діяльність людини в сфері екології. Це потребує виняткової виваженості дій від людини щодо екосистем. Наприклад, Румунія часто забруднює ріки Тису, Дунай, чим завдає шкоди Україні.

Необхідно врахувати певні витрати та інші чинники, які інтегруються при прийнятті рішень, встановити фізичні рамки, межі для відповідного проекту щодо екосистем. Це є змістом принципу четвертого – «Адекватні рамки». Керуючись цим принципом, оцінка прогресу щодо сталого розвитку має:

– включати прийняття часового горизонту, який поєднує часові виміри людські і екосистемні, маючи на увазі головне – забезпечення того, щоб потреби прийдешніх поколінь відповідно враховувалися при прийнятті рішень практичних, пов'язаних із сьогоденням;

– визначати простір, іноді досить значний, щоб включати не тільки локальні, а й віддалені впливи екосистеми на людей;

– ґрунтуватися на історичних і діючих умовах, щоб передбачувати майбутні умови – куди ми хочемо йти, куди ми могли б іти [4].

П'ятий принцип «Практичний фокус» наголошує на оцінці прогресу щодо сталого розвитку. Тут по-перше, потрібно враховувати масштаби і кількість питань, що базуватися на національних концепціях сталого розвитку. Обмеження розуміння системи потребує розгляду ефективного зв'язку з потребами щодо прийняття рішень зацікавленими урядовими колами. В результаті необхідно, щоб ця діяльність була відкритою і широкопредставницькою. Треба мати на увазі, що невизначеність, неясність можуть підривати прийняття правильних і перспективних рішень. Вирішальне значення тут має транспарентність, демократичність і відкритість.

Комунікації є суттєвим викликом у будь-якому процесі оцінки. Весь цей процес є нормативним, питання складні, слова не завжди точно передають зміст. Треба мати на увазі відмінність у культурах, що існує в будь-якому суспільстві і між суспільствами. Це зокрема корпоративна культура, культура прийняття рішень. Кожна з них має відігравати важливу роль у досягненні прогресу щодо сталого розвитку.

Шостий принцип – «Ефективні комунікації» полягає у тому, що залучення максимально широких зацікавлених кіл в реалізації ідей сталого розвитку є основоположним. Ці учасники несуть повну відповідальність за згаданий процес. Цьому сприятиме залучення їх до прийняття рішень. Участь у цьому процесі неодмінна. Оцінка прогресу щодо сталого розвитку має: дістати широку репрезентативність ключових професійних, технічних і соціальних груп, включаючи молодь, жінок, корінне населення, щоб забезпечити визнання різноманітних цінностей; забезпечити неодмінну участь тих, хто приймає рішення.

Процес діяльності щодо сталого розвитку є, зрозуміло, тривалим. Він складається з багатьох етапів. Потреба продовжувати оцінку полягає в тому, що, по-перше, це стратегічна потреба моніторингу успіху дій щодо сталого розвитку. По-друге, це корінна потреба поглибити наші знання. Людське суспільство існує як частина глобальної динамічної системи, значну частину якої багато хто може розуміти неправильно.

Це і становить сутність сьомого принципу «оцінки», що передбачає необхідність: бути демократичною, адекватною і реагувати на зміну і невизначеність, тому що системи є складними і часто змінюються, а через те потрібні нові спроби оцінок; сприяти розвитку навчання і удосконаленню знань для тих, хто приймає рішення. Зазначена повторюваність, постійність оцінок потребує подальших витрат ресурсів. Важливо тут зібрати нові дані, нову інформацію. Для цього потрібно створювати інституціональну базу. А це передбачає тверді зобов'язання щодо провадження в життя сталого розвитку.

Тут може допомогти плідна діяльність бізнесу, зокрема схвалення ним корпоративної політики і стратегічного плану.

Восьмий принцип «Інституційні можливості» наголошує, що оцінка прогресу щодо сталого розвитку повинна забезпечуватися: чітко визначеною відповідальністю і наданням постійної підтримки процесу прийняття рішень; забезпеченням інституційної можливості щодо збирання інформації, її доступності; підтримкою місцевих можливостей щодо оцінки.

На наше переконання, з урахуванням значення наведених вище принципів необхідно враховувати їх зближення, взаємозв'язок. Адже саме це створює цілісність і комплексність систем сталого розвитку. Взаємодія систем – це головне в усталеності. Ізольованих систем не існує. Кожна з них так чи інакше залежить від іншої або від інших. Отже, життєздатність цих підсистем в остаточному підсумку створює життєздатність всієї системи в цілому. Це і є передумовою та суттю сталого розвитку.

Отже, сталий розвиток – це розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління у такий спосіб, щоб не зашкодити здатності прийдешніх поколінь задовольняти свої потреби. Зазначена теза доповнюється положеннями про взаємодію економічних, соціальних та екологічних секторів глобальної проблеми розвитку. Сталий розвиток містить у собі дві ключові складові: концепцію потреб (з особливим акцентом на потребах світової бідності) і концепцію обмежень, які зумовлені впливом технологічними і соціальних чинників на екологічну здатність задовольнити нинішні і майбутні потреби. Отже, сталий розвиток становить собою тривалий процес суспільних удосконалень з наданням пріоритету потребам найбільш знедолених. Водночас цей процес скерований на захист системи підтримки навколишнього середовища, від чого зрештою залежить добробут нинішнього і прийдешніх поколінь. Концепція сталого розвитку, з урахуванням її принципів, охоплює в єдине ціле всю багатогранність і екології, і глобалізації розвитку.

Таким чином, в обґрунтуванні стратегії сталого розвитку важливе місце належить екологічному аспекту його стратегії [5]. Саме цей аспект проблематики стійкого розвитку і навколишнього середовища найяскравіше характеризує значення пріоритетів, якщо потреби усіх людей на Землі стосовно рівня життя мають бути (у кінцевому підсумку) задоволені рівною мірою.

Відповідно до вимог декларації Ріо, а також вимог інших світових форумів, щодо стійкого розвитку пріоритетними аспектами соціально-економічного розвитку є: народонаселення (загальна численність і віковий склад з року в рік); енергія (виробництво енергії з використанням різних видів палива, викиди сірчистого й вуглекислого газів); промисловість і транспорт (трудові ресурси, обсяг виробництва, викиди забруднень); сільське господарство (щорічні прирости поставок і використання деревини); міжгалузеві проблеми (потреби у воді). Пріоритетними ж серед умов навколишнього середовища є: клімат (міжрічна мінливість температури повітря та опадів), гідрологія (підвищення рівня океану, водні ресурси, вологість ґрунту, рівні озер і підземних вод, річковий стік і міжрічні варіації), якість повітря (концентрація вуглекислого газу, окислів азоту, вуглецю, фреонів, осадження сірки), якість ґрунту (закислення, засолення, ерозія, родючість, поглинальна здатність, токсикація), використання земель (частка суші, яка зайнята лісами, сільськогосподарськими угіддями, забудовами), якість води (засолена, евтрофована, токсикація), біота (первісна продуктивність, різноманітність видів, загрозливі види) [3].

Найбільш імовірними особливостями соціально-економічного розвитку Європи (донедавна це стосувалось лише Західної Європи, але зараз в основному справедливо для Європи в цілому) можна вважати:

1) посилення тенденцій добиватись підвищення якості середовища й, у зв'язку з цим, інтернаціоналізації витрат з метою вирішення відповідних проблем. Прикладом можуть бути плановані або вже здійснювані заходи щодо скорочення викидів озоноруйнуючих і парникових газів;

2) зростання домобудівної індустрії і різних галузей промисловості, що забезпечують поліпшення житлових умов і підвищення рівня життя;

3) поступове переміщення промисловості з регіону Західної Європи на інші континенти планети;

4) зростання безробіття, скорочення робочого тижня і збільшення вільного часу (відповідно – розвиток туризму та індустрії розваг);

5) послаблення ролі національних кордонів і відповідно, посилення міграційних процесів (проблема кордонів у Східній Європі безсумнівно все більше стає аномалією).

До можливих стрибкоподібних змін належать: війна (події в багатьох регіонах не дають забути про цю серйозну небезпеку); раптовий і сильний економічний спад; зумовлені соціально-економічними чи екологічними чинниками міграції; масові безпорядки, які породжені незадоволенням рівнем життя і викликають значні державні акції [6,с.126-127].

З точки зору динаміки європейського континенту важливо мати на увазі інтерактивні процеси двох типів: ті, що мають глобальне походження (наприклад, викиди парникових газів); обмежені, в основному, масштабами континенту (наприклад, викиди сірчистого газу чи окислів азоту). Процеси першого типу можуть викликати, зокрема, зміни клімату в Європі з відповідними соціально-економічними наслідками (зменшення тривалості опалювального сезону і енергоспоживання взимку, але зростання енергоспоживання влітку за рахунок кондиціонування; скорочення річкового стоку і його вплив на рівень виробництва енергії гідростанціями; погіршення якості природних вод; збільшення тривалості вегетаційного сезону в високих широтах; посилення евтрофування водних басейнів; висихання ветландів у південній Європі та ін.). Прикладами виявів процесів другого типу можуть служити: збільшення площі регіонів, де перевищена гранично допустима концентрація забруднень; деградація лісів; посилення закислення озер і рік; зменшення біорізноманітності в лісах і озерах, що зазнали антропогенних впливів та ін. [1,с. 34-36].

Першорядним є завдання організації системи спостережень, яка була б достатньою для отримання екологічної інформації з метою прийняття необхідних політичних рішень. Природно, що така система повинна опиратися передусім на використання наявних засобів спостережень. Найскладнішим завданням аналізу даних спостережень є розпізнання антропогенного «сигналу» на фоні «шумів» (наприклад, природної мінливості параметрів навколишнього середовища). Оскільки першоджерелом екологічних проблем виявляються особливості соціально-економічного розвитку, вирішального значення для впровадження сталого розвитку набувають: розробка моделей, які описують взаємозв'язок між соціально-економічними чинниками і змінами в навколишньому середовищі; оцінки впливу на навколишнє середовище нових технологій, а також заходів законодавчого і політичного характеру, еволюцій традиції і культури [6,с.128].

Принципово важливе значення в стратегії сталого розвитку має вибір індикаторів екодинаміки і визначення їх пріоритетів. До пріоритетних належать:

1) енергоспоживання (його ефективність, роль різних видів, екологічні наслідки тощо);

2) водні ресурси (їх типи, розподіл за користувачами, споживання на одиницю ВНП тощо);

3) природні відновлювальні ресурси (виробництво продукції на одиницю ресурсів, буферна ємність ґрунтів і озер, зменшення концентрації кисню в морях і озерах, баланс біогенів, динаміка лісів і сільськогосподарських земель, акумуляція токсикантів та ін.);

4) регульовані відновлювальні ресурси (тип і обсяг урожаю; використання добрив, гербіцидів і пестицидів; імпорт і експорт первісних і перероблених продуктів харчування тощо);

5) рівень забруднень і засоби, що використовуються для його моніторингу;

6) характеристики використання земель [7;6,с.129];

Обґрунтування обмеженої кількості можливих сценаріїв екодинаміки потребує в стратегії сталого розвитку вибору певних ключових варіантів, до числа яких дослідники відносять сценарії, що грунтуються на таких припущеннях [6,с.129]:

– збереження сучасних трендів у Європі та в інших регіонах земної кулі (повільне економічне зростання і помірний прогрес в уповільненні негативних екологічних тенденцій, зокрема, повільне потепління клімату до 2030 р.);

– швидкий розвиток економіки, що супроводжується серйозними негативними екологічними наслідками, включаючи сильне потепління клімату і підвищення рівня Світового океану до 2030 р.;

– екологічно сприятливий соціально-економічний розвиток в Європі та інших регіонах (ефективне енерго- і ресурсозбереження, контроль викидів парникових газів та ін.);

Дослідники підкреслюють, що до заходів, необхідних для екологічно стійкого розвитку належать:

– енерго- і ресурсозбереження в промисловості і сільському господарстві;

– зменшення викидів у навколишнє середовище шляхом впровадження маловідходних технологій;

– підвищення якості апаратури для контролю забруднень;

– стимулювання розробок екологічно безпечних технологій і продукції;

– скорочення застосування хімічних добрив і пестицидів у сільському господарстві та інше [8].

Виходячи з перспектив подальших досліджень і розробок, пріоритетне значення мають: імітаційне кількісне моделювання використання земель в умовах зростаючих антропогенних навантажень; дослідження «промислового метаболізму» (антропогенних коловоротів речовини і енергії) для цілісних природних систем і змін хімічного складу природних середовищ (включаючи забруднення, закислення, засолення, торфування та ін.), прикладом яких можуть бути розробки з екології басейну Рейну; оцінка меж стійкості екосистем при антропогенних навантаженнях; обґрунтування оптимізованих систем спостережень з урахуванням специфічних особливостей соціально-економічного розвитку. Основний висновок полягає в тому, що екологічно благополучний соціально-економічний розвиток можливий лише за умов такої самої ситуації в глобальних масштабах. Цей висновок цілком гармонує з концепцією Міжнародної програми, присвяченої соціально-економічним аспектам глобальних змін [9].

Екологічний аспект стратегії сталого розвитку ставить за мету навчитися управляти довгочасними і великомасштабними взаємодіями між навколишнім середовищем і розвитком суспільства, спрямованим на досягнення екологічно стійкого забезпечення благополуччя людей. Дати відповіді на питання: які довготривалі тренди змін у навколишньому середовищі найбільше обмежать розвиток суспільства? Як отримати найбільш практичну і надійну інформацію про відповідні межі і шляхи подолання чи уникнення відповідних труднощів? Які наукові розробки й інституційні зміни чи технологічні нововведення необхідні в наступному десятиріччі, щоб розширити свободу розвитку при забезпеченні стійкого розвитку біосфери?

Аналіз літератури свідчить про те, що найгостріша глобальна проблема сучасності – зростання населення і наявна вже перенаселеність планети, що породжують неприйнятний, здатний викликати катастрофічні наслідки антропогенний тиск на біосферу [10]. Проте, мають поширення й міркування, що навіть в умовах зростання населення світ може бути врятований від глобальної екологічної катастрофи завдяки використанню екологічно виправданих технологій, що забезпечують як збереження природних ресурсів, так і маловідходність. У цьому зв'язку важливо осмислити сучасну глобальну демографічну ситуацію та її можливі тренди в майбутньому. Так, деякі дослідники, спираючись на концепцію «несучої здатності» планети, яка характеризується максимально допустимим рівнем населення, що не завдає небезпечної шкоди природним ресурсам і навколишньому середовищу стверджують що в країнах, які розвиваються, немає шансів досягти стандартів життя, характерних для розвинутих країн [11].

Слід підкреслити, що поки ще не розроблено надійних рецептів, які забезпечили б перехід до стадії екологічно благополучного соціально-економічного розвитку в світі. Одначе, можна висловити деякі фрагментарні міркування про засоби хоча б часткового вирішення проблеми. До доцільних заходів відносяться:

– соціально-орієнтована цінова політика з урахуванням відшкодування (запобігання) екологічних витрат;

– покладення головної фінансової відповідальності на користувачів природними ресурсами;

– економічне стимулювання матеріало- і енергоекономних, а також маловідходних технологій;

– ширше розповсюдження знань про екологічно виправдані технології;

– стимулювання піднесення культурного рівня села і його ролі в розвитку промислового виробництва;

– посилення заходів щодо відновлення зруйнованої природи;

– планування сім'ї з метою, бодай, обмеження зростання населення [12,с.20-28; 13,с.8-9].

Врятування навколишнього середовища залежить від розв'язання кількох стратегічних завдань:

- політико-правового забезпечення екологічної діяльності. Йдеться, зокрема, про проведення переговорів і прийняття якісно нового пакету міжнародних угод, які втілюють найголовніші заходи, необхідні для успішного досягнення поставленої мети – такі, як механізми регулювання, обмеження виробничих проектів впровадження нових технологій, спільне планування, стимулювання, санкції та взаємні зобов'язання;

- стабілізації демографічної ситуації в світі. У політичному аспекті це має створити в усіх країнах умови для так званого демографічного переходу від динамічної рівноваги високих рівнів народжуваності і смертності до стабільної рівноваги низьких її рівнів. Такий перехід фактично вже відбувся в більшості розвинених країн, де встановився низький рівень дитячої смертності і високий середній рівень тривалості життя.

- узгодженість економічної та екологічної парадигм розвитку. За допомогою глобальної угоди нам належить створити систему екологічного обліку, яка надасть вартісного виразу екологічним наслідкам економічних рішень, що приймаються;

- екологізації науки, техніки і виробництва. Йдеться про створення екологічно прийнятних технологій в усіх сферах виробничої і невиробничої життєдіяльності людини, здатних забезпечувати стійкий економічний прогрес без супутньої деградації природного середовища;

- створення ефективної системи екологічної освіти та екологічного виховання, здатної формувати високу екологічну культуру нашого сучасника. Мова йде про формування екологічної свідомості такого рівня, щоб вона стала реальним підгрунтям їх практичної діяльності.

Усі ці завдання тісно взаємопов'язані і мають виконуватись одночасно. Це сприятиме докорінній реалізації екологічного аспекти стратегії сталого розвитку.

Таким чином, екологічний аспект стратегії сталого розвитку передбачає докорінні зміни характеру пріоритетів господарської діяльності з точки зору її екологічних наслідків, забезпечення надійності ядерних електростанцій, економічне стимулювання розширення природоохоронної діяльності, енерго- і ресурсозбереження, впровадження мало- і безвідходних технологій. Ставиться питання про пріоритет здорового способу життя і якість навколишнього середовища, сприяння всебічній екологізації освіти і виховання, про поетапне зниження гранично допустимої концентрації забруднюючих речовин в атмосфері промислових центрів, повне припинення скидання неочищених промислових і комунально-побутових стоків у водні басейни і розвиток безстічних виробництв, організацію позавідомчої експертизи, визначення нормативів оплати за ресурси і забруднення природного середовища тощо.

Список використаних джерел

1. Мацейків М.М. Концепція сталого розвитку – основа вдосконалення механізмів екологічного права України / М.М.Мацейків // Екологічний вісник. – 2008. – № 11-12. – С.30-31.

2. На меті сталий розвиток України (Концепція переходу до сталого розвитку) // Вісник НАН України. – 2007. – № 2. – С.14-44.

3. Симоненко В. Економика і екологія: взаємозв'язок і проблеми управління / В.Симоненко // Вісник НАН України. – 2008. – № 12. – С.38-44.

4. Гальчинський А. Глобальні трансформації: уроки для України / А. Гальчинський // Політика і час. – 2005. – № 8. – С.18-28.

5. Бердишев Г.Д. Глобальный экологический кризис. Сценарии будущего человечества / Г.Д.Бердишев, О.Н.Голенко, В.А.Мельниченко // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. – 2008. – № 1. – С.86-92.

6. Марчук Г.И. Приоритеты глобальной экономики / Г.И.Марчук, К.Я.Кондратьев. – М.: Наука, 1992. – 263 с.

7. Галушкіна Г.П. Пріоритети екозбалансованого природокористування як ідеологічної платформи національної економічної доктрини України / Г.П.Галушкіна, Л.М.Грановська // Екологічний вісник. – 2007. – № 9-10. – С.18-19.

8. Толстоухов А.В. Екобезпечний розвиток / А.В.Толстоухов, М.І.Хилько. – К.: Знання, 2001. – 332 с.

9. Позаченюк Е.А. Ноосферное развитие: современые тенденции / Е.А.Позаченюк // Екологічний вісник. – 2008. – № 5–6. – С.6–10.

10. Горшков В.Г. Глобальные экологические перспективы / В.Г.Горшков, К.Я.Кондратьев, К.С.Лосев // Вестник РАН. – 1992. – № 1. –С.70–81.

11. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г.Білорус та ін.; Керівник авт. колективу і наук. ред. О.Г.Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.

12. Кондратьев К.Я. Международная геосфернобиосферная программа / К.Я.Кондратьев // Известия АН СССр. Сер. географ. –1989. – № 1. – С.20–28.

13. Программа действий: повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. – Женева : Центр « За наше будущее», 1993. – 70 с.

Акопян В.Г. Экологический аспект стратегии устойчивого человеческого развития

Экологический аспект жизнетворчества личности рассматривается сквозь призму стратеги устойчивого человеческого развития.

Ключевые слова: *глобализация, развитие, устойчивое развитие, окружающая среда, экологическая деятельность.*

Akopyan, V.G. The ecological aspect of the consistent human development

The ecological aspect of the creative life of a person is considered in terms of consistent human development.

Key words: *globalisation, development, consistent development, environment, ecological activities.*